

is akadnak benne, filológiai forrásként csak kritikával használható. Mint emberi dokumentumok, a kortársi feljegyzések Salamon Ernőn kívül személyisége kisugárzását és e sugarak felfogóit, összegyűjtőit is jellemzik. Az erdélyi magyarság hagyománytisztelőte, az apróbb emlékekre is kiterjedő figyelme és gyűjtőszervevénye tiszteletet érdemel, és követésre: az irodalomtörténeti érdekű részletek, megfigyelések, háttér-adatok nagyobb megbecsülésére, szervezettebb gyűjtésére ösztönöz.

Csűrös Miklós

Dallos István: A Híd vallomása. Bratislava, 1969. Madách K. 204 l.

A csehszlovákiai magyar könyvkiadás — az irodalomtörténészekkel karöltve — egyre több figyelmet szentel Szlovákia két háború közti magyar irodalmának. Ez a könyv arról tanúskodik, hogy Turczel Lajos irodalomszociológiai összefoglalása és Csanda Sándor portrészorozata után most az 1918 és 1938, illetőleg 1938 és 1945 között eltelt két korszak részletproblémáira irányul a figyelem. Ezt helyesnek tartjuk: csak akkor lehet majd megírni a szlovákiai magyar irodalom „első” és „másodvirágzásának” teljes történetét, ha előbb az oly sok szempontból feledésbe merült vagy félremagyarázott részletekre derítünk fényt.

Már maga Dallos István személye is biztosítéknak látszik, hogy az annakidején oly fontos szerepet játszott nyitrai *Híd*-nak (a *Nyitrai írók könyvének*, a *Szlovenszói Írók Antológiája* négy kötetének és az ún. „önálló” Szlovákia idején megjelent *Magyar Album*-nak) a történetét megírja: — Mártonvölgyi Lászlóval együtt ő volt az egész vállalkozás kezdeményezője. Emberfeletti munkával, időt és anyagi áldozatot nem kímélve ő is hozta tető alá. Külön hangsúlyt kell kapnia Dallos és Mártonvölgyi vállalkozásában annak a ténynek, hogy abban az időben léptek fel s kezdeményezték — pártállásra és világnézetre való tekintet nélkül — nemcsak az összes szlovákiai magyar író összefogását, hanem egyúttal a hídépítést is a Szlovákiából elszármazott, az erdélyi, a vajdasági írók között — amikor már egyre erősebben és erősebben lépett fel, lett romboló erővé a fasizmus. A nyitrai *Híd* története tehát nemcsak egyik kis részlete a csehszlovákiai magyar irodalomnak, hanem éppen abba a korszakába nyújt bepillantást, amikor egyre világosabbá válik, hogy a nacionalista pártpolitika vezetése csödbe juttatott minden olyan akciót, amely nem szolgálta ki kritikátlanul! Milyen jellemző és milyen dicstelen pl. az a mód, ahogy a Sziklay Ferenc-kezdeményezte és fontos szerepre hivatott Cseh-

szlovákiai Magyar Irodalmi Szövetséget egy, az ő szemükben „megbízható” dilettáns nyitraividéki földbirtokossal, Staud Gáborral tették tönkre!

Dallos könyve számos fontos adatot tartalmaz a csehszlovákiai magyar irodalomról. Csak az a baj, hogy érteni s további munkájuk számára felhasználni csak a „beavatottak”, a legalább némileg tájékozottak tudják. Kár, hogy a kétségtelenül igen érdekes anyag összeállításját legalább a kiadó lektorai nem figyelmeztették: az események pontos időrendbe foglalt „krónikáját” adja elő tömörebben, olvasmányosabban, a *Híd* történetét ne zavarja meg sokszor teljesen jelentéktelen idézetekkel, névsorokkal, számlaösszegekkel stb., tehát olyasmivel, ami legfeljebb csak jegyzetbe kívánczik. A *Hídről*, erről a maga idejében nagyszerű vállalkozásról, amely össze tudta fogni az egész magyar nyelvterületet, ugyanakkor a magyar és a szlovák irodalom közeledését is szolgáltni tudta, kidolgozottabb, egységesebb, magasabb színvonalú könyvet kellett volna írni. Ez így legfeljebb csak kellő kritikát igénylő forrásanyaga lehet majd annak, aki egyszer össze fogja állítani a csehszlovákiai magyar irodalom történetét.

Sziklay László

Gergely Sándor: Emberek között. 1—2. köt. (Az utószót írta: Imre Katalin). Bp. 1968. Szépirodalmi K. 479; 394.

1966-ban, az író halála után a *Valami készül* c. kötetben a kiadó a szerző életművének összegező bemutatását kezdte el. E nagyszabású vállalkozás második darabja az *Emberök között*. A kötetben Gergely Sándor 1922 és 1960 között írt kisregényeinek, elbeszéléseinek és riportjainak gyűjteménye található. A válogatás az életmű legjobb írásait tartalmazza, nem törekszik teljességre. Célja inkább a maradandó, egy-egy korszakot, stílusváltást leghitelesebben reprezentáló művek felmutatása volt, azért szerepel e két kötetben az *Emberök között* c. íráson kívül, csupa, már több ízben könyvalakban is megjelent írás: Az 1948-ban megjelent *Gyanú* c. kötet mindegyik írása szerepel ebben a válogatásban is. A második kötet novelláinak nemcsak fejezetcímei, de beosztása, és maguk a felvett novellák is teljes egészében megegyeznek az 1957-ben megjelent *Őszi reggel* c. kötet novelláival. A 33 írásból csupán 7 nem szerepelt már ott is. Ezért úgy érezzük, hogy a válogatás talán túlságosan is az előző kötetekre támaszkodott és nem törekedett új novellák felfedezésére.

Imre Katalin a műhöz írt terjedelmes utószavában egyebek közt ezt mondja: